

6.1 NIE TAKI DIABEŁ STRASZNY, CZYLI KRÓTKO O TYM, DLACZEGO NIE NALEŻY BAĆ SIĘ PORTFOLIO

Dariusz Matoga, Agnieszka Węgrzyn

Młodzi naukowcy rozpoczynający karierę na uniwersytecie nie zawsze w pełni zdają sobie sprawę z czekających ich obowiązków. Oprócz prowadzenia fascynujących badań naukowych muszą zająć się także (a właściwie wg zakresu obowiązków opisanego w umowie o pracę, przede wszystkim) nauczaniem. Zdarza się, że dydaktyka nie pokrywa się tematycznie z zainteresowaniami badawczymi. Nietrudno sobie wyobrazić, że mniej doświadczony nauczyciel akademicki może czuć się zagubiony w takiej sytuacji.

Wiele uniwersytetów Europy Zachodniej wprowadziło narzędzie - portfolio, które pozwala ocenić rozwój nauczyciela akademickiego, a samym zainteresowanym pomaga uporządkować własne działania. Przygotowanie portfolio jest obowiązkowe na większości uniwersytetów w takich krajach europejskich, jak np. Wielka Brytania, Irlandia, Finlandia i Holandia. Jeżeli spojrzymy poza granice Europy, okazuje się, że portfolio jest bardzo poważnie traktowane również w Stanach Zjednoczonych i Australii. Nie można wykluczyć, że w nadchodzących latach także inne kraje pójdą za ich przykładem. Planując pracę na uniwersytecie poza granicami Polski, trzeba się zatem liczyć, że warunkiem otrzymania etatu będzie m.in. zaprezentowanie własnego portfolio.

Struktura portfolio

Najogólniej portfolio jest zbiorem dokumentów przedstawiających aktywność zawodową. Zarówno na studiach doktoranckich, jak i po zatrudnieniu na stanowisku asystenta/adiunkta jesteśmy zobowiązani udokumentować rozwój własnej kariery, dlatego zwykle dysponujemy teczką, w której kolekcjonujemy własne publikacje. W związku z dużym naciskiem kładzionym na dorobek naukowy ta część portfolio raczej nie sprawia problemu, dlatego w dalszych rozważaniach skupimy się na części dotyczącej dydaktyki.

Jasno sprecyzowane wytyczne ułatwiają opracowanie portfolio nauczyciela. W oparciu o przykłady uczelni, na których wprowadzono portfolio jako system oceny nauczycieli można wymienić jego **zasadnicze części**:

- **dane osobowe;**
- **krótki opis** naszej, jako nauczyciela, **motywacji, przyjętej filozofii i strategii nauczania;**
- **opis działalności dydaktycznej** – prowadzone kursy, ich typ i poziom zaawansowania, stosowany system oceniania i metody nauczania itp.;
- **dokumentacja** –stosowane materiały dydaktyczne, zestawy pytań egzaminacyjnych, wybrane przykłady napotkanych problemów dydaktycznych i za-

stosowanych rozwiązań itp.;

- **wyniki ewaluacji** – samoocena, opinie kolegów, ankiety studenckie;
- **plan rozwoju zawodowego**, zamierzone innowacje.

Stosowanie elektronicznego systemu gromadzenia danych lub wręcz tworzenie portfolio bezpośrednio przy użyciu specjalnego oprogramowania, ułatwia zarówno przygotowanie takiego dokumentu, jak i jego ewaluację. Przykład platformy elektronicznej do tworzenia portfolio można znaleźć na stronie Uniwersytetu Newcastle (<http://www.eportfolios.ac.uk/>).

Choć na pierwszy rzut oka może się wydawać, że przygotowanie portfolio wymaga ogromnego nakładu pracy, spróbujmy przyjrzeć się naszym codziennym działaniom.

Opis prowadzonych kursów i ich dokumentacja

W częściach portfolio dotyczących prowadzonych zajęć oraz ich dokumentacji, jak wspomniano wcześniej, umieścić można wszelkiego rodzaju załączniki, którym mogą być wydruki slajdów, kopie instrukcji, zestawy pytań sprawdzających wiedzę studentów, przykładowe raporty studenckie z wystawionymi przez nas ocenami i dołączonym komentarzem, a nawet opracowane strony internetowe, komentarze z blogów i materiały audiowizualne. Zwykle każdy z nas posiada chociaż część z tych materiałów: zestaw instrukcji, materiały do wykładów, prezentacje itp. Od indywidualnego zaangażowania zależy, co jeszcze uda nam się zgromadzić.

Ewaluacja

Ewaluacja jest bardzo istotną częścią portfolio, ponieważ powstaje na podstawie refleksji nad:

- przygotowaniem merytorycznym, czyli zakresem wiedzy, która potrzebna jest nam do nauczania danej dyscypliny na odpowiednim poziomie;
- przygotowaniem dydaktycznym, czyli umiejętnością przekazywania wiedzy;
- umiejętnościami organizacyjnymi – projektowanie i koordynacja kursów, komunikacja ze studentami;
- podnoszeniem jakości nauczania poprzez łączenie badań naukowych i dydaktyki, wprowadzanie innowacji.

W praktyce, podczas przygotowywania się do zajęć, niektórzy mają zwyczaj sporządzać „konspekty” z najistotniejszymi zagadnieniami do przekazania lub planem wykładu. Samoocena może być prosto przeprowadzona poprzez przeanalizowanie i zapisanie wniosków dotyczących realizacji tematu, organizacji zajęć, problemów jakie się pojawiły oraz jak zostały rozwiązane.

Niezwykle cenne jest korzystanie z opinii studentów, można także poprosić o pomoc bardziej doświadczonych kolegów, którzy ocenią naszą pracę obiektywnie, a swoje uwagi przedstawią „na piśmie”.

Podczas prowadzenia zajęć, zwłaszcza natrafiając na problemy, często w notatkach na marginesie zaznaczamy *tego nie robić nigdy więcej!, zmienić...* itd. Na użytek portfolio wystarczy przekształcić „notatki na marginesie” w spójny tekst i umieścić w rozdziale dotyczącym własnych spostrzeżeń na temat organizacji pracy, realizacji tematu lub planów dotyczących poprawy efektywności i skuteczności nauczania. Przeanalizowanie zakresu wykładanego materiału i odpowiedzi zwrotnej ze strony studentów przynosi korzyści również prowadzącemu – poprzez zmniejszenie nakładu czasu i pracy podczas kolejnych zajęć.

Oczywiste jest, że niniejszy artykuł nie wyczerpuje tematu portfolio a jedynie porusza wybrane jego aspekty. Na zakończenie podajemy kilka wskaźników, które mogą pozytywnie wpłynąć na odbiór przygotowanego przez nas portfolio.

Oprócz „suchych” faktów i liczb warto:

- pokazać, że założone cele nauczania zostały osiągnięte i obszernie udokumentowane;
- korzystać z różnorodnych źródeł potwierdzających naszą aktywność jako nauczyciela akademickiego;
- zadbać o przejrzystą formę portfolio, przyjazną dla czytelnika;
- pokazać oryginalność oraz osobiste zaangażowanie przejawiające się pogłębioną refleksją.

DLA TYCH, KTÓRZY CHCĄ WIEDZIEĆ WIĘCEJ

Informacje dotyczące przygotowania portfolio można odnaleźć m.in. w liczącej 365 stron monografii Petera Seldina pt.: *The Teaching Portfolio: A Practical Guide to Improved Performance and Promotion/Tenure Decisions* (3rd Ed., Anker Publishing Company, Bolton, USA 2007) oraz na licznych portalach internetowych, np.:

<http://writing-program.uchicago.edu/jobs/portfolio.htm>

<http://www.city.londonmet.ac.uk/deliberations/portfolios/urls.html>

<http://www.mapping.scotcit.ac.uk/resources/other.htm>

<http://www.crlt.umich.edu/tstrategies/tstpcp.html>

<http://www.uky.edu/UGS/tlc/topic/portfolio.html>

http://www.adelaide.edu.au/clpd/lta/download/resources_leadership01.pdf

http://www.adelaide.edu.au/clpd/lta/download/t_portfolio.pdf